

บทที่ 14

ความสำคัญผิด

การที่บุคคลกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เขาอาจจะกระทำด้วยความเข้าใจผิดก็ได้ ซึ่งเราเรียกการเข้าใจผิดนี้ว่า “ความสำคัญผิด” ซึ่งมี 2 อย่าง คือ

1. ความสำคัญผิดในข้อเท็จจริง
2. ความสำคัญผิดในข้อกฎหมาย

1. ความสำคัญผิดในข้อเท็จจริง

ความสำคัญผิดในข้อเท็จจริง หรือการไม่รู้ข้อเท็จจริงนี้ ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ถึง 6 ประการ คือ

1.1 ความไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด

ตามมาตรา 59 วรรค 3 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้”

ตามบทบัญญัติดังกล่าวมานี้ การไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด หมายถึง การไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภายในของความผิดนั้น ๆ

การไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดนี้ ทำให้ผู้กระทำไม่มีเจตนากระทำผิด เพราะการกระทำโดยเจตนาได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นแต่ตามมาตรา 59 วรรค 3 บัญญัติว่า “ถ้าผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้” ซึ่งก็หมายความว่าผู้ที่ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดมิได้มีเจตนากระทำ

ตามบทบัญญัติของมาตรา 59 วรรค 3 การไม่รู้ข้อเท็จจริงจะต้องเป็นข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด แต่ละความผิดเช่นตามมาตรา 334 การกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ กฎหมายบัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ต้องระวางโทษ.....”

องค์ประกอบของความผิดฐานลักทรัพย์

1. เอาไป
2. ทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย
3. โดยเจตนาทุจริต

ถ้าได้มีการเอาไปจริง แต่ถ้าทรัพย์นั้นเป็นของตนเองซึ่งได้นำไปฝากเขาไว้ เช่นนี้ย่อมไม่มีความผิด เพราะทรัพย์ที่เอาไปนั้นกลายเป็นทรัพย์ของตนเอง หรือในทางกลับกัน ถ้าได้เอาทรัพย์ของผู้อื่นไปโดยเข้าใจว่าเป็นทรัพย์ของตนก็ย่อมไม่มีความผิดอีกเช่นกัน เพราะไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดจะถือว่าเจตนาทุจริตเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปไม่ได้

การไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดซึ่งถือว่าผู้กระทำไม่มีเจตนาจะกระทำความผิดเท่านั้น แต่ถ้าความไม่รู้ข้อเท็จจริงดังกล่าวเกิดขึ้นด้วยความประมาทของผู้กระทำผิดแล้วประมวลกฎหมายอาญามาตรา 62 วรรค 2 ได้บัญญัติให้ผู้กระทำรับผิดฐานกระทำโดยประมาทในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่าการกระทำนั้นผู้กระทำจะต้องรับโทษแม้กระทำโดยประมาท เช่น จำเลยได้ยินเสียงเอะอะอยู่ที่ฝั่งคลองตรงข้าม จึงข้ามฟากไปดู พอไปถึงจำเลยถูกคนตีที่แสกหน้าล้มลง โดยไม่รู้ว่าใครเป็นคนร้ายเพราะมืดแล้วคนร้ายก็วิ่งหนีไปทางทิศเหนือแล้วมีคนวิ่งมาทางทิศเหนืออีก จำเลยก็คิดว่าเป็นคนร้ายจะมาทำร้ายจำเลย จำเลยจึงใช้ดาบฟันคนที่วิ่งมานั้น 1 ที่ถูกที่ศีรษะและตายในเวลาต่อมา ปรากฏว่าผู้ตายเป็นญาติของจำเลยเองดังนั้นก็ถือว่าจำเลยสำคัญผิดในข้อเท็จจริง และไม่ปรากฏว่าจำเลยสำคัญผิดโดยประมาทจำเลยจึงไม่มีความผิด (ฎีกาที่ 1139/2515) หรือในกรณีที่จำเลยยิงคนตายโดยสำคัญผิดว่าเป็นคนร้ายซึ่งเป็นการกระทำโดยเจตนา แต่หากเป็นการป้องกันซึ่งเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันก็เป็นความผิดตาม มาตรา 288, 69 และความสำคัญผิดนั้นได้เกิดด้วยความประมาทของจำเลยเช่นนี้จำเลยย่อมผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท จำเลยเช่นนี้จำเลยย่อมผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท โดยผลของมาตรา 62 วรรค 2 ด้วย (ฎีกาที่ 872/2510)

1.2 ข้อเท็จจริงใดถ้ามีอยู่จริงจะทำให้การกระทำไม่มีความผิดแม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริง แต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริงผู้กระทำย่อมไม่มีความผิด (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 62)

ตามความหมายของมาตรานี้ หมายถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้การกระทำไม่มีความผิด แต่การไม่มีความผิดนี้หมายถึงความผิดที่กระทำโดยเจตนาเท่านั้น ถ้าความสำคัญผิดเกิดขึ้นด้วยความประมาท และการกระทำนั้นจะต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยประมาท บุคคลนั้นก็จะต้องรับโทษฐานกระทำโดยประมาท เช่นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 68 ประมวลกฎหมาย

อาญาซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตน หรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายผู้นั้นไม่มีความผิด” เช่น ผู้ตายได้บุกรุกเข้าไปในห้องนอนเป็นเคหสถานของจำเลยในยามวิกาลอันเป็นการละเมิดกฎหมาย ทำให้จำเลยสำคัญผิดว่าผู้ตายเป็นขโมยหรือคนร้ายจะเข้าไปทำการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินหรือร่างกายภริยาจำเลย จึงใช้ดุ้นฟันตีไป 1 ที การที่จำเลยใช้ดุ้นฟันซึ่งโดยสภาพไม่ใช่อาวุธร้ายแรงตีผู้ตายไปในขณะนั้น เพียงที่เดียวโดยไม่เจาะจง เป็นลักษณะที่กระทำพอสมควรแก่เหตุถือได้ว่าการกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ประกอบด้วย มาตรา 62 จำเลยไม่มีความผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 253/2512) จำเลยเคยถูกปล้นบ้านมาก่อน และเมื่อ 20 วันก่อนเกิดเหตุก็มีคนร้ายเข้าบ้านจำเลยคืนเกิดเหตุเวลาประมาณ 22.00 นาฬิกา จำเลยได้ยินเสียงดังกุกกักที่ระเบียงเรือนจึงหยิบปืนเปิดประตูแง้มออกดูเห็นเงาคอนอยู่บนระเบียงเรือนคนหนึ่ง อยู่ข้างล่างคนหนึ่ง จำเลยถามว่า “ใคร” ได้ยินเสียงตอบว่า “อย่าดัง” จำเลยเข้าใจว่าเป็นคนร้าย จึงยิงปืนไปยังคนที่อยู่ที่ระเบียง 2 นัด คนทั้งสองหนีไปจำเลยยิงอยู่อีก 1 นัด แล้วตะโกนให้คนช่วย ต่อมาพบผู้ตายตายเพราะถูกกระสุนปืนที่จำเลยยิงที่บริเวณบ้าน ดังนี้เป็นกรณีมีเหตุทำให้จำเลยเชื่อได้ว่าผู้ตายมีเจตนาเข้ามาลักทรัพย์จำเลย เป็นพฤติการณ์ที่จำเลยสำคัญผิดคิดว่าผู้ตายเป็นคนร้าย จึงใช้ปืนยิงเป็นการป้องกันสิทธิในทรัพย์สินของตนพอสมควรแก่เหตุตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ประกอบด้วย มาตรา 62 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1378/2517)

1.3 ข้อเท็จจริงใดถ้ามีอยู่จริงจะทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษแม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริง แต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ผู้กระทำย่อมได้รับยกเว้นโทษ (มาตรา 62 ประมวลกฎหมายอาญา)

กรณีที่ได้รับยกเว้นโทษเพราะเหตุสำคัญผิดข้างต้น เช่น กรณีตามมาตรา 67 ผู้กระทำสำคัญผิดว่าตนต้องกระทำโดยความจำเป็นตาม มาตรา 67 ผู้กระทำได้รับยกเว้นโทษ

แต่อย่างไรก็ดีประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติว่าบุคคลนั้นไม่มีความผิด เฉพาะความผิดที่กระทำโดยเจตนาเท่านั้น ถ้าความสำคัญผิดว่ามีอยู่จริงเกิดขึ้นด้วยความประมาทของผู้กระทำ ความผิดผู้กระทำความผิดก็ต้องรับโทษฐานกระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับโทษแม้ได้กระทำโดยประมาท เช่น เอกเอาปืนเด็กเล่นมาบังคับโทให้เอาไม้ตีศรีษะตรี ถ้าหาก โท ไม่กระทำ เอก จะยิง โท เสียให้ตาย โท สำคัญผิดคิดว่าปืนนั้นเป็นปืนจริงเพราะว่ามีลักษณะเหมือนของจริงมาก จึงเอาไม้ตีศรีษะ ตรี ตามคำบังคับของ เอก จะลงโทษ โท ไม่ได้เพราะตาม มาตรา

62 วรรคแรกยกเว้นโทษให้ แต่การที่ โท สำคัญผิดว่าเป็นเป็นจริงเกิดขึ้นด้วยความประมาท โดยโทใช้ความระมัดระวังและสังเกตนิดหน่อยก็จะทราบได้ว่าเป็นปิ่นเด็กเล่น โทก็จะอ้างความ สำคัญผิดตามมาตรา 62 วรรคแรกมาเป็นเหตุยกเว้นโทษหาได้ไม่

1.4 ข้อเท็จจริงใด ถ้ามีอยู่จริงจะทำให้ผู้กระทำได้รับโทษน้อยลง แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริง แต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ผู้กระทำย่อมได้รับโทษน้อยลง (ตามมาตรา 62 ประมวลกฎหมายอาญา)

ข้อเท็จจริงที่จะทำให้ผู้กระทำได้รับโทษน้อยลงนี้หมายความว่ารวมถึงกรณีที่ถูกหมายให้อ่านาจอแก้ศาลที่จะลงโทษผู้กระทำน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย เช่น กรณีตามมาตรา 72 การบันดาลโทสะ มะลิ เข้าใจผิดว่าตนเองถูกมานะ ช่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่ เป็นธรรม จึงบันดาลโทสะ และทำร้ายร่างกายมานะในขณะนั้น แม้ความจริงจะปรากฏว่า มานะ เป็นแต่เพียงหยอกล้อ มะลิ เท่านั้น และคิดว่ามะลิคงจะรู้ว่าตนเองหยอกล้อเล่น แต่เมื่อมะลิสำคัญผิด มะลีย่อมได้รับโทษน้อยลง โดยศาลอาจลงโทษมะลิน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ โดย ถือเสมือนว่าได้กระทำความผิดโดยบันดาลโทสะ ตามความในมาตรา 72

1.5 บุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงใดบุคคลนั้นจะต้องได้รู้ข้อเท็จจริงนั้น (ตามมาตรา 62 วรรคท้ายประมวลกฎหมายอาญา) เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ตามมาตรา 288 มี โทษอยู่สามสถานคือ ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี ซึ่งเป็น ความผิดฐานฆ่าคนธรรมดา แต่ถ้าฆ่าบุคคลตามมาตรา 289 คือ

1. ฆ่าบุพการี

2. ฆ่าเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำการ ตามหน้าที่

3. ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่ บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้วต้องรับโทษสถานเดียวคือโทษประหารชีวิต ถ้าผู้กระทำความผิดสำคัญผิดว่าเป็นบุคคลธรรมดาโดยไม่ทราบว่าเป็นบุคคลที่ตนได้ฆ่าตายเป็นเจ้าพนักงาน หรือบุพการี หรือบุคคลธรรมดา ตามมาตรา 289 ผู้กระทำย่อมได้รับโทษฐานฆ่าคนธรรมดาตาม มาตรา 288 เท่านั้น หากต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 289 ไม่

1.6 ความสำคัญผิดในตัวบุคคล

ความสำคัญผิดในตัวบุคคลนี้ มาตรา 61 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดเจตนากระทำต่อบุคคลหนึ่ง

แต่ได้กระทำต่ออีกบุคคลหนึ่งโดยสำคัญผิด ผู้นั้นจะยกเอาความผิดเป็นข้อแก้ตัวว่ามีได้กระทำโดยเจตนาหาได้ไหม”

ความผิดตามมาตรา นี้ เป็นความสำคัญผิดในตัวบุคคลซึ่งเมื่อผู้กระทำได้กระทำไปแล้วไม่ว่าจะได้กระทำต่อบุคคลใดก็เป็นความผิดทั้งนั้นจะยกเอาความสำคัญผิดมาเป็นข้อแก้ตัวมิได้

ความสำคัญผิดในตัวบุคคลนี้ หมายถึงการที่ผู้กระทำได้เข้าใจผิดไปกระทำต่อบุคคลซึ่งเป็นคนละคนกันเลยทีเดียว เช่น ตำรวจนาต้องการฆ่าแดงจึงเอาปืนไปตักยิง แแดง ตรงทางที่แดงเคยผ่านมาเมื่อตำเห็นเขียวเดินมาก็เข้าใจว่าเป็นแดงจึงเอาปืนยิงไปถูกเขียวถึงแก่ความตาย ดังนี้คำยอมมีความผิดฐานฆ่าเขียวตายโดยเจตนาตามมาตรา 288 ตำจะยกเอาเหตุซึ่งตนเองเข้าใจผิดคิดว่าเขียวเป็นแดงมาอ้างว่าตนมิได้มีเจตนาฆ่าเขียวไม่ได้เพราะความตายได้เกิดขึ้นตามเจตนาที่ตำมีมาแต่แรกแล้ว แต่ความตายเกิดกับอีกบุคคลหนึ่ง เป็นเพียงเหตุประกอบของการฆ่าเท่านั้น

2. ความสำคัญผิดในข้อกฎหมาย

หมายถึงกรณีที่ผู้กระทำไม่รู้ว่าการกระทำของตนเป็นการกระทำอันเป็นความผิดต่อกฎหมาย แต่ตามมาตรา 64 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติว่า

“บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดในทางอาญาไม่ได้ แต่ถ้าศาลเห็นว่า ตามสภาพและพฤติการณ์ผู้กระทำความผิดอาจจะไม่รู้กฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ศาลอาจอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานต่อศาล และถ้าศาลเชื่อว่า ผู้กระทำไม่รู้กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้น ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

จากบทบัญญัติดังกล่าวมานี้จะเห็นได้ว่ากฎหมายยอมรับว่ามีผู้ไม่รู้กฎหมาย แต่หลักกฎหมายต้องถือว่าทุกคนต้องรู้กฎหมาย และผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายจะต้องรับโทษ จะแก้ตัวว่าตนเองไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดในทางอาญาไม่ได้ แต่ถึงกระนั้นก็ตามก็ยังมีข้อยกเว้นอยู่บ้าง กล่าวคือให้ศาลมีอำนาจลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ดังนี้

2.1 ศาลเห็นว่า ตามสภาพของการกระทำ และพฤติการณ์ ผู้กระทำความผิดอาจจะไม่รู้กฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดเช่น อยู่ในป่า หรือเพิ่งเดินทางกลับจากต่างประเทศ จึงไม่ทราบว่ามีกฎหมาย หรือประกาศของทางราชการที่ออกมาใหม่ ห้ามหรือจำกัด การกระทำอะไรไว้บ้าง

2.2 ศาลอาจอนุญาต ให้ผู้กระทำผิด แสดงพยานหลักฐานต่อศาล เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า

ไม่รู้กฎหมายก็ได้ หรือไม่อนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานก็ได้และ

2.3 ศาลเชื่อว่า ผู้กระทำไม่รู้กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้น กล่าวคือ เมื่อศาลได้พิจารณาพยานหลักฐานที่ได้อนุญาตให้จำเลยแสดงต่อศาลตาม 2.2 แล้วเชื่อว่าผู้กระทำความผิด มิได้รู้ว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด

โทษที่จะได้รับ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ กล่าวคือ ไม่จำต้องคำนึงถึงโทษขั้นต่ำที่กฎหมายได้กำหนดไว้ แต่มิใช่ไม่ลงโทษเลย

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

ตีพ่อเลี้ยงตายในเวลากลางคืน โดยเข้าใจผิดว่าเป็นคนร้ายขึ้นเรือนมาลักทรัพย์ เป็นการสำคัญผิดในข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 จึงไม่มีความผิดตามมาตรา 68 (คำพิพากษาฎีกาที่ 710/2500)

คิดว่าคนร้ายมาจัดห้องจึงใช้ปืนยิงขู่ ยิงโดยไม่เห็นตัว และยิงต่ำลงไม่ประสงค์ให้ถูกใคร หากเหยื่อกระสุนไปถูกไม้คร่าวแล้วแลบไปถูกคนที่เข้าใจผิดว่าเป็นคนร้าย ถือว่าไม่มีเจตนาฆ่า และเจตนาทำร้าย (คำพิพากษาฎีกาที่ 509/2502)

ความสำคัญผิดว่ามีภัยอันตรายอันจะต้องป้องกันนั้น เป็นความสำคัญผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 ไม่ใช่มาตรา 61 เพราะความสำคัญผิดตามมาตรา 61 เป็นเรื่องสำคัญผิดในตัวบุคคลซึ่งแม้กระทำต่อบุคคลใดก็เป็นความผิดทั้งนั้น ส่วนความผิดตามมาตรา 62 นั้น เป็นความสำคัญผิดซึ่งทำให้การกระทำไม่เป็นความผิดหรือทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ หรือรับโทษน้อยลง

จำเลยยิงคนตายโดยสำคัญผิดว่าเป็นคนร้าย เป็นการกระทำโดยเจตนาแต่เป็นการป้องกันซึ่งเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน จึงผิดตามมาตรา 288,69 และความสำคัญผิดนั้นก็เกิดโดยความประมาทของจำเลย จำเลยยอมผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท โดยผลของมาตรา 62 วรรค 2 ด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 872/2510)

จำเลยมีปากเสียงกับพวกผู้ตายก่อนเกิดเหตุ แล้วผู้ตายเดินมาหา พวกผู้ตายก้มลงเก็บของที่ทำตก จำเลยสำคัญผิดว่าผู้ตายจะทำร้ายตนจึงยิงผู้ตายถึงแก่ความตาย ดังนี้ เป็นการเข้าใจผิดโดยไม่มีเหตุอื่นสมควรแม้ความสำคัญผิดจะเกิดจากความประมาทก็เป็นการกระทำที่เกินกว่าเหตุ การกระทำของจำเลยจึงเป็นการป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ (คำพิพากษาฎีกาที่ 717/2511)

ตำรวจมีหมายค้นและหมายจับไปจับกุมจำเลยที่บ้านซึ่งอยู่ในที่เปลี่ยวในเวลาวิกาลโดย ได้

ปีนบ้าน และรื้อฝาบ้านจำเลยและส่องไฟฉายเข้าไปในบ้าน จำเลยสำคัญผิดว่าโจรเข้าปล้นจึงใช้ปืนยิงตำรวจบาดเจ็บแม้เจ้าหน้าที่จะได้ตะโกนบอกว่าเป็นตำรวจก็ตามแต่จำเลยก็เคยถูกปล้นโดยคนร้ายปลอมเป็นตำรวจมาก่อนพฤติการณ์ของจำเลยมีลักษณะเป็นการป้องกันสิทธิของตนพอสมควรแก่เหตุ เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายไม่มีความผิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 155/2512)

ผู้ตายได้บุกรุกเข้าไปในห้องนอนอันเป็นเคหสถานของจำเลยในยามวิกาลอันเป็นการละเมิดกฎหมาย ทำให้จำเลยสำคัญผิดว่าผู้ตายเป็นคนร้าย เข้าไปทำการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน หรือร่างกายภริยาของจำเลยจึงใช้ดุ้นฟืนตีไป 1 ที การที่จำเลยใช้ดุ้นฟืนซึ่งโดยสภาพไม่ใช่อาวุธร้ายแรงตีผู้เสียหายไปในขณะนั้นเพียงทีเดียว โดยไม่เจาะจงเป็นลักษณะที่กระทำพอสมควรแก่เหตุ ถือได้ว่าการกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ประกอบมาตรา 62 จำเลยไม่มีความผิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 253/2512)

ผู้ตายกับจำเลยเคยมีสาเหตุกัน ผู้ตายชอบทำตัวเป็นอันธพาลเคยพกปืนอยู่เสมอ และเคยทำท่าจะไล่ยิงจำเลย คืบเกิดเหตุผู้ตายเข้าใจว่าจำเลยแก้งขว้างผู้ตายหันหลังกลับเข้าหาในที่นั่งของ ๆ ห่างกัน 2 วา พร้อมกับเอามือล้วงกระเป๋าท่าท่าจะล้วงอะไรออกมาและพูดทำนองจะฆ่าจำเลย ทั้งตรงที่เกิดเหตุมีแสงสว่างเพียงสลัว ๆ และจำเลยก็อายุเพียง 17 ปี ยังอ่อนต่อความคิด พฤติการณ์เช่นนี้ย่อมมีเหตุอันสมควรให้จำเลยสำคัญผิดเข้าใจว่าผู้ตายมีปืนและล้วงลงไปเพื่อยิงจำเลยอันนับได้ว่าเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงจำเลยจึงชอบที่จะใช้สิทธิกระทำเพื่อป้องกันตนได้ และการที่จำเลยใช้ปืนยิงผู้ตายเพื่อป้องกันตนไปทันทีเพียง 1 นัด ย่อมถือว่าเป็นการป้องกันชีวิตพอสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ประกอบด้วยมาตรา 62 วรรคแรก จำเลยไม่มีความผิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 266/2514)

ผู้ตายขึ้นไปบนเรือนของจำเลยในยามวิกาลถึงที่จำเลยนอน จำเลยร้องถามว่าใครถึง 3 ครั้ง ผู้ตายไม่ตอบ และยังเข้ามาเหยียบเท้าจำเลยประกอบกันในระหว่างนั้นได้มีคนร้ายมาปล้นบ้านใกล้เคียงบ่อย ๆ จึงมีเหตุอันสมควรให้จำเลยเข้าใจว่าผู้ตายเป็นคนร้ายเข้ามาทำร้าย การที่จำเลยใช้มีดปลายแหลมแทงไป 1 ที ถือได้ว่าจำเลยกระทำการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ แต่เมื่อจำเลยแทงไป 1 ที และผู้ตายวิ่งหนีไปเสียหลักล้มลงที่พื้นดินหน้าบ้านโคเรือนจำเลย จำเลยยังวิ่งตามไปแทงซ้ำอีกหลายครั้งจนผู้ตายถึงแก่ความตายอยู่ตรงนั้นถือว่าจำเลยกระทำไปเกินสมควรแก่เหตุ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 978/2514)

จำเลยได้ยินเสียงคนร้องทางฝั่งคลองตรงกันข้ามเข้าใจว่ามีเรื่องทะเลาะกันจึงข้ามฟากไปดูพอถึงก็ถูกคนตีที่แสบหน้าจนล้มลงโดยไม่รู้ว่าเป็นคนร้ายเพราะมืด คนร้ายวิ่งหนีไปทางทิศเหนือ

แล้วมีคนวิ่งมาจากทางทิศเหนืออีก จำเลยเข้าใจว่าเป็นคนร้ายจะทำร้ายจำเลยจึงใช้ดาบฟันคนที่วิ่งเข้ามานั้น 1 ที่ ถูกที่ศีรษะและตายในเวลาต่อมา ปรากฏว่าผู้ตายเป็นญาติของจำเลยเอง ดังนั้นถือได้ว่าจำเลยสำคัญผิดในข้อเท็จจริงและไม่ปรากฏว่าความสำคัญผิดนี้เกิดจากความประมาทของจำเลย และการกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุจำเลยไม่มีความผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 1139/2515)

คนร้ายลอบวางเพลิงบ้านจำเลยในตอนกลางคืน จำเลยเห็นผู้ตายยืนอยู่หน้าบ้าน สำคัญผิดว่าเป็นคนร้าย จึงใช้ปืนยิงผู้ตาย ถือได้ว่าจำเลยกระทำไปเพื่อป้องกันทรัพย์ของตน (คำพิพากษาฎีกาที่ 529/2517)

จำเลยเข้ากิจการโรงเรียน ระหว่างที่ไม่มีครูใหญ่และกำลังขออนุญาตให้จำเลยเป็นผู้จัดการและครูใหญ่ จำเลยลงชื่อออกใบสุทธิในตำแหน่งครูใหญ่ หรืออาจารย์ใหญ่ดังนี้ เป็นการปลอมเอกสาร เพราะจำเลยไม่ใช่ผู้มีอำนาจลงนามในตำแหน่งนั้น แม้ข้อความในเอกสารตรงกับความจริง หรือจำเลยคิดว่าจำเลยมีอำนาจเช่นใบสุทธิไม่เป็นเหตุให้จำเลยพ้นผิด แต่ศาลลงโทษในสถานเบา (คำพิพากษาฎีกาที่ 795/2518)

จำเลยเข้าใจว่าเสารั้วของโจทก์ที่ขุดหลุมปักไว้อยู่ในที่ดินของจำเลย จำเลยจึงถอนออก โดยเจตนาใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336, มาตรา 1337 ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 358 (คำพิพากษาฎีกาที่ 89/2519)

เมื่อจำเลยที่ 1 มีอาวุธ (มีด) ติดตัวไปด้วยในการปล้นทรัพย์แม้จำเลยที่ 1 จะมีได้ใช้หรือแสดงอาวุธในการกระทำความผิด และจำเลยที่ 2 ไม่รู้ว่าจำเลยที่ 1 มีอาวุธก็ตาม จำเลยที่ 2 ก็ต้องมีความผิดตามมาตรา 340 วรรคสอง ซึ่งแก้ไขโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 11 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 (คำพิพากษาฎีกาที่ 980/2519)

ผู้ตายมีสนับมือเข้าทำร้ายจำเลย จำเลยยิงผู้ตายเป็นการป้องกันเกินกว่าเหตุ พวกผู้ตาย 2 คนวิ่งเข้าไปที่ผู้ตายและจำเลยเพื่อห้ามแต่จำเลยเข้าใจว่าจะเข้าไปรวมทำร้ายจำเลย จำเลยยิงไป 3 นัดเป็นการป้องกันเกินกว่าเหตุเช่นเดียวกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 985/2520)

จำเลยเป็นข้าราชการบำนาญได้รับแต่งตั้งเป็นรองอธิการบดี รับเงินสมนาคุณจากงบประมาณแผ่นดินประเภทค่าทดแทน จำเลยซื้อที่ดินในนามของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในฐานะผู้รับมอบอำนาจจาก ป. ภรรยาจำเลยร่วมกัน แล้วจำเลยดำเนินการแบ่งแยกกรรมสิทธิ์รวมส่วนของ ป. อยู่ติดชายทะเลไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ จำเลยจึงดำเนินการจดทะเบียนการจำยอมในที่ดินของ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้ที่ดินของ ป. ใช้เป็นทางออกสู่ถนนสาธารณะเช่นนี้ จำเลยอาจเข้าใจผิด
คิดว่าน่าจะทำได้เพื่อจะได้ไม่ยุ่งยากภายหลังในพฤติการณ์ที่แสดงว่าจำเลยน่าจะเชื่อโดยสุจริตว่า
จำเลยทำได้จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยมีเจตนากระทำความผิดอาญาไม่เป็นความผิดตาม มาตรา 152 (คำพิพากษา
ฎีกาที่ 1076/2522)

จำเลยเป็นกำนันยิงผู้ตาย 3 นัด เพราะสำคัญผิดว่าผู้ตายจะยิงจำเลย เป็นการป้องกันเกินกว่าเหตุ
ศาลลงโทษและลงโทษตามมาตรา 288,69 ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1873/2522)